

Suomen ympäristökeskus

LAUSUNTO

lausuntopalvelu

20.10.2023

Dnro 311/2023

Asianumero SYKE/2023/103

DAVVI-TUULIVOIMAHANKE NORJASSA

Suomen ympäristökeskus (Syke) on vastaanottanut Norjan ympäristövirastolta (Miljødirektoratet), YK:n Euroopan talouskomission valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevan yleissopimuksen (SopS 67/1997, Espoon sopimus) mukaisen ilmoituksen koskien Grenselandet DA-yhtiön Davvi-tuulivoimahankkeen alueellisen kaavasuosittelman ympäristöarviointia. Norja on ilmoittanut Suomelle hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn käynnistymisestä 28.8.2017. Tällöin yhtenä vaihtoehtoisena ratkaisuna oli sijoittaa voimajohto Suomen puolelle Utsjoelle, mutta sittemmin yhtiö on vetäytynyt Suomeen suositellun voimajohtoon rakentamisesta.

Kaava-alue sijaitsee Lebesbyn kunnassa, tunturitasangolla noin 50 kilometriä Lakselvista itään ja 30 kilometriä Adamselvistä lounaaseen. Kaavoitussuosittelman tarkoituksena on mahdollistaa yksikköteholtaan enintään 800 megawatin (MW) tuulivoimalaitoksen ja siihen liittyvän infrastruktuurin rakentaminen. Vuotuisen tuotannon arvioidaan olevan noin 3,4 terawattituntia (TWh). Kaava-alueelle on suunniteltu 60–160 tuuliturbiinia nimellisteholtaan 5–12 MW ja enimmäiskorkeudeltaan 200 metriä. Hankkeesta vastaava hakee liitääntä suositeltuun uuteen 420 kV:n voimajohtoon välillä Skaidi–Adamselv. Hankkeen toteutuessa sillä saattaa olla vaikutuksia muun muassa maisemaan Suomen puolella.

Suomen viranomaisilla, asukkailla ja yhteisöillä on mahdollisuus antaa lausuntoja ja esittää mielipiteitä kuulemisaineistosta. Suomen ympäristökeskus pyytää lausuntoja ja mielipiteitä. Palautteen tulisi erityisesti keskittyä näkemyksiin todennäköisesti merkittävistä rajat ylittävistä vaikutuksista Suomen kannalta ja kuulemisasiakirjojen sisällöstä.

Paliskuntain yhdistys vastaa valtioiden välisen valtiosopimuksen mukaisten Norjan rajalla olevien Suomen valtion omistamien ja ylläpitovastuulla olevien poroesteaitojen kunnossapidosta ja rakentamisesta. Lähimpänä hankealuetta olevalla alueella ei ole valtiosopimuksen mukaista aitaa. Hankkeella on todennäköisesti vaikutuksia Norjan puolella sijaitsevien paliskuntien porojen laiumien käyttöön siten, että porot välttävät laiduntamasta tuulivoimateollisuusalueella ja sen häiriövyöhykkeellä ja niiden kulkureitit muuttuvat. Tämä voi aiheuttaa sen, että norjalaisia poroja tulee nykyistä enemmän Suomen puolelle. Suomessa lähimpänä suosittelualuetta sijaitsevat Paistunturin ja Kaldoaivin paliskunnat, joihin aiemmin suunniteltu sähkönsiirtoyhteys, josta on luovuttu, olisi sijoitettu.

Poronhoidon huomioon ottaminen hankkeessa

Poronhoitolaki (PHL, 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle vapaan laidunnusoikeuden PHL 3 §: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistustai hallintaoikeudesta riippumatta.” Lain esitöiden (HE 1989) mukaan poronhoito-oikeus on tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi. Paistunturin ja Kaldoaivin paliskunnat sijaitsevat erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Hyvä neuvottelumenettely edellyttää neuvotteluiden oikea-aikaisuutta ja tasapuolista tietojen saamista ennakkoon siten, että asioihin on mahdollisuus vaikuttaa.

Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista edellytetään, että alueiden käytön suunnittelussa huolehditaan saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa määrätään koko kaava-alueella koskevista yleismääräyksissä: ”Poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.” Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (252/2017) velvoittaa alueella toimivaan merkittävään elinkeinon kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen.

Hankkeen vaikutukset poronhoidolle ja niiden arviointi

Useiden pohjoismaisten tutkimusten mukaan porot välttävät tuulivoimatuotannon ja muun ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä, ja ovat sille herkkiä etenkin kevättalvella, vasoma-aikana ja sen jälkeen pienten vasojen kanssa (Skarin & Åhman 2014, Skarin ym. 2015, Skarin ym. 2018, Skarin ym. 2021). Tutkimuksen mukaan tuulivoimatuotanto yhdessä muun maankäytön kanssa vaikutti negatiivisesti porojen ja poronhoidon optimaaliseen laidunten käyttöön myös syksyllä ja talvella ja muun muassa porokolarit ja petovahingot, sekä poronhoitotyöt lisääntyivät (Skarin ym. 2021). Voimajohdoilla on haitallisia vaikutuksia porojen laiduntamiseen, porolaitumiin ja poronhoitotöihin (Tyler ym. 2014, 2016).

Hankkeella on todennäköisesti vaikutuksia Norjan puolella porojen laitumien käyttöön siten, että porot välttävät laiduntamasta tuulivoimateollisuusalueella ja sen häiriövyöhykkeellä ja niiden kulkureitit muuttuvat. Tämä aiheuttaa haittaa myös poronhoitotyölle: porojen paimentaminen ja käsittely vaikeutuvat ja tulee lisätyötä. Tästä voi seurata se, että norjalaisia poroja tulee nykyistä enemmän Suomen puolelle, mistä aiheutuu laitumien kulumista ja lisääntyviä poronhoitotöitä porojen kokoamisesta ja erottelusta sekä muuta taloudellista haittaa ja vahinkoa. Norjalaisten porojen aiheuttamista vahingoista Suo-

messa seuraa korvaustaakka Norjan valtiolle. Suomen ja Norjan välisen valtiosopimuksen mukaan valtioiden rajalla olevan poroestaidan tarkoituksena on tukea porojen paimennusta, jotta porojen siirtymien rajojen yli voidaan mahdollisimman tehokkaasti estää. Norjan puolella Tenojokea on Vanhasta Karigasniemestä Levajoelle ulottuva, Norjan valtion ylläpitämä esteita tätä tarkoitusta varten. Levajoen ja Pulmangin välisellä alueella sen sijaan ei ole esteitä Norjan Suomen vastaisella rajalla. Paliskuntain yhdistys katsoo, että mikäli Davvi-tuulivoimahanke toteutuu, norjalaisten porojen siirtyminen Suomeen tulee estää rakentamalla esteita Norjan puolelle rajaa.

Suomen puolella lähimpänä suunnittelualuetta sijaitsevat Paistunturin ja Kaldoaivin paliskunnat, joihin aiemmin suunniteltu sähkönsiirtoyhteys, josta on luovuttu, olisi sijoitettu. Välillisiä vaikutuksia hankkeesta voi ilmetä, mikäli Davvi-tuulivoimahanke houkuttaa alueelle energiantuotannon lisärakentamista ja sen myötä voimajohtoyhteyksien rakentamista Norjasta Suomeen ja/tai kantaverkkoyhteyden Keski-Lapista Utsjoelle, jota ollaan merkitsemässä yhteystarpeena vireillä olevaan Pohjois-Lapinmaakunta-kaava 2040:n. Tämän kantaverkkoyhteyden vaikutukset koskisivat useita paliskuntia läpi poronhoitoalueen.

Jonkin verran vaikutusmekanismeja on esitetty asiakirjoissa ja niissä todetaan myös, että vaikutuksia norjalaisten paliskuntien poronhoitoon tullaan arvioimaan neuvotellen hankkeen vaikutusalueen poronhoitajien kanssa. Hankkeen vaikutuksia Suomen poronhoidolle ei ole arvioitu. Suomeen ulottuvat vaikutukset tulee arvioida ja todeta asiakirjoissa asianmukaisesti. Vaikutusten arvioimiseksi tulee selvittää alueiden nykytila ja merkitys vaikutusalueen paliskuntien toiminnalle. Vaikutusten arvioinnissa tulee käyttää hyväksi tutkimustietoa sekä poronhoitajien kokemuseräistä tietoa. Selvitykset edellyttävät neuvotteluita ja vuoropuhelua paliskuntien kanssa. Niissä tulee selvittää myös hankkeen haitallisten vaikutusten estämiseen ja lieventämiseen liittyviä toimenpiteitä. Mikäli hanke toteutuu, sen aiheuttamat haitat Suomen puolelle tulee estää rakentamalla esteita Norjan puolelle valtakuntien välistä rajaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet

Skarin A. & B. Åhman (2014). Do human activity and infrastructure disturb domesticated reindeer? The need for the reindeer's perspective. Polar Biology 37 s. 1041-1054.

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. *Ecology and Evolution* 2018; 1-14.

Skarin, A., Sandström, P., Niebuhr B.B., Alam, M. & S. Adler (2021). Renar, renkötsel och vindkraft. Vinter- och barmarksbete. Rapport 7011. Naturvårdverket. 126 s.

Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C., Vistnes, A-I. & G. Jeffery (2014). Ultraviolet Vision and Avoidance of Power Lines in Birds and Mammals. *Conservation Biology* 28: 630–631.

Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C. & A-I. Vistnes, (2016). Cryptic Impact: Visual Detection of Corona Light and Avoidance of Power Lines by Reindeer. *Wildlife Society Bulletin* 40(1): 50–58.

ma/ao